GENERALINIO ADVOKATO
DAN SPIELMANN IŠVADA,
pateikta 2025 m. vasario 13 d.[1]

Byla C-743/24 [Alchaster II][i]

Minister for Justice and Equality
prieš
MA

(*Supreme Court* (Aukščiausiasis Teismas, Airija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Europos Sąjungos bei Europos atominės energijos bendrijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Arešto orderis – Perdavimas – Nepalankus lygtinio paleidimo sistemos pakeitimas išduodančiojoje valstybėje – Grėsmė pažeisti pagrindinę teisę – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 49 straipsnio 1 dalis – Nusikalstamų veikų ir bausmių teisėtumo principas“

I. Įvadas

1. Šis *Supreme Court* (Aukščiausiasis Teismas, Airija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra pirmas atvejis, kai Teisingumo Teismo prašoma išnagrinėti bausmės netaikymo atgaline data principo apimtį pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 49 straipsnį, todėl iškart pereisiu prie principinio Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT arba Strasbūro teismas) sprendimo byloje *Del Río Prada prieš Ispaniją*[2]. Svarbiausia to sprendimo dalis suformuluota taip:

„<…> dėl priemonių, kurių teisės aktų leidėjas, administracinės valdžios institucijos ar teismai imasi po to, kai paskiriama galutinė bausmė, arba kol bausmė dar vykdoma, gali būti iš naujo apibrėžta arba pakeista teismo paskirtos „bausmės“ apimtis. Tokiu atveju [EŽTT] laikosi pozicijos, kad atitinkamoms priemonėms turėtų būti taikomas [1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK)] 7 straipsnio 1 dalyje] įtvirtintas draudimas taikyti bausmes atgaline data. Antraip valstybės galėtų, pavyzdžiui, pakeisdamos įstatymą arba iš naujo išaiškindamos priimtas taisykles, nustatyti priemones, kuriomis atgaline data būtų iš naujo apibrėžta paskirtos bausmės apimtis nuteistojo nenaudai, kai toks asmuo nebūtų galėjęs įsivaizduoti tokių pokyčių nusikalstamos veikos

[1] Originalo kalba: anglų.

[i] Šios bylos pavadinimas yra išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies tikrojo vardo, pavardės ar pavadinimo.

[2] Žr. 2013 m. spalio 21 d. EŽTT sprendimą *Del Río Prada prieš Ispaniją* (CE:ECHR:2013:1021JUD004275009, 89 punktas; toliau – Sprendimas *Del Río Prada prieš Ispaniją*).

padarymo ar bausmės paskyrimo metu. Tokiomis aplinkybėmis [EŽTK 7 straipsnio 1 dalis] netektų veiksmingumo nuteistiesiems, kurių bausmių apimtis buvo pakeista *ex post facto* jų nenaudai. [EŽTK] pažymi, kad tokius pakeitimus reikia skirti nuo bausmės vykdymo tvarkos pakeitimų, kurie nepatenka į [EŽTK] 7 straipsnio 1 dalies taikymo sritį.“ [3]

2. Ši citata trumpai ir aiškiai parodo, kad bausmės skyrimą gali būti sunku atskirti nuo bausmės vykdymo. Taip yra, be kita ko, tuo atveju, kai priimama nauja tvarka, esą susijusi su bausmės vykdymu, nors iš esmės dėl jos asmens laisvė atimama ilgesniam laikotarpiui nei būtų buvę pagal ankstesnes taisykles.

3. Be to, šis *Supreme Court* prašymas priimti prejudicinį sprendimą išryškina tokius atribojimo sunkumus. Jis tik dar labiau patvirtina, kad nors EŽTK 7 straipsnis yra „paprasta teisingumo taisyklė, suprantama net vaikui“ [4], kaip teisingai apibūdino lordas T. Bingham, šią taisyklę sunkiau taikyti konkrečioms aplinkybėms.

4. Šioje išvadoje teigsiu, kad nelengva atriboti bausmės skyrimą nuo bausmės vykdymo ir todėl atitinkamus nacionalinės teisės aktus reikia tikrinti kiekvienu konkrečiu atveju.

II. Teisinis pagrindas

A. EŽTK

5. EŽTK 7 straipsnis pavadintas „Nėra bausmės be įstatymo“. Jo 1 dalis suformuluota taip:

„Niekas negali būti nuteistas už veiksmus ar neveikimą, kurie remiantis jų padarymo metu galiojusia nacionaline ar tarptautine teise nebuvo laikomi nusikaltimais. Taip pat negali būti skiriama sunkesnė bausmė negu ta, kuri buvo taikoma nusikaltimo padarymo metu.“

B. Europos Sąjungos teisė

6. Europos Sąjungos bei Europos atominės energijos bendrijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas (toliau – PBS) [5] yra asociacijos susitarimas, grindžiamas SESV 217 straipsniu [6] ir Europos atominės energijos

[3] Žr. minėto Sprendimo *Del Río Prada prieš Ispaniją* 89 punktą.

[4] Žr. Bingham, T., „The Rule of Law“, Penguin Books, Londonas, 2011, p. 79.

[5] OL L 149, 2021, p. 10.

[6] 2021 m. balandžio 29 d. Tarybos sprendimas (ES) 2021/689 dėl [PBS] ir Europos Sąjungos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės susitarimo dėl keitimosi įslaptinta informacija ir jos apsaugos saugumo procedūrų sudarymo Sąjungos vardu (OL L 149, 2021, p. 2).

bendrijos steigimo sutarties 101 straipsniu[7]. Po pradinio laikino taikymo laikotarpio nuo 2021 m. sausio 1 d.[8] jis įsigaliojo 2021 m. gegužės 1 d., t. y. kai jį ratifikavo Europos Sąjunga ir Jungtinė Karalystė[9]. PBS sudaro septynios dalys[10].

7. PBS 5 straipsnyje „Privačių asmenų teisės“, esančiame PBS pirmos dalies[11] II antraštinėje dalyje[12], nustatyta:

„1. Nedarant poveikio Protokolo dėl socialinės apsaugos koordinavimo SSC.67 straipsniui ir išskyrus, kalbant apie Sąjungą, šio Susitarimo trečią dalį, jokia šio Susitarimo arba kurio nors papildomojo susitarimo nuostata nereiškia, jog asmenims suteikiama teisių ar nustatoma pareigų, išskyrus pagal tarptautinę viešąją teisę nustatytas Šalių tarpusavio teises ir pareigas, ar leidžiama šį Susitarimą arba kurį nors papildomąjį susitarimą tiesiogiai taikyti Šalių vidaus teisinėse sistemose.

2 Šalis negali numatyti teisės pareikšti ieškinį kitai Šaliai pagal savo teisę, remdamasi tuo, kad kita Šalis veikė pažeisdama šį Susitarimą arba kurį nors papildomąjį susitarimą.“

8. Trečioje dalyje reglamentuojamas teisėsaugos ir teisminis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose.

9. PBS trečios dalies I antraštinėje dalyje[13] esančiame 524 straipsnyje „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsauga“ įtvirtinta:

„1. Šioje dalyje numatytas bendradarbiavimas grindžiamas ilgalaike Šalių ir valstybių narių pagarba demokratijai, teisinei valstybei ir asmenų pagrindinių teisių ir laisvių, įskaitant nustatytąsias Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje ir Europos žmogaus teisių konvencijoje, apsaugai ir toje konvencijoje nustatytų teisių ir laisvių įgyvendinimo šalies viduje svarba.

2 Nė viena šios dalies nuostata nekeičiama pareiga gerbti pagrindines teises ir teisės principus, įtvirtintus visų pirma Europos žmogaus teisių konvencijoje, o Sąjungos ir jos valstybių narių atveju – [Chartijoje].“

10. Trečios dalies VII antraštinėje dalyje „Perdavimas“ (596–632 straipsniai) numatyta perdavimo tarp valstybių narių ir Jungtinės Karalystės tvarka. Šios nuostatos papildytos 43 priedu, jame nustatyta, kokia informacija turi būti pateikta arešto orderyje[14].

7 2020 m. gruodžio 29 d. Tarybos sprendimas (Euratomas) 2020/2253, kuriuo pritariama tam, kad Europos Komisija sudarytų Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės vyriausybės ir Europos atominės energijos bendrijos susitarimą dėl bendradarbiavimo dėl saugaus ir taikaus branduolinės energijos naudojimo ir kad Europos Komisija Europos atominės energijos bendrijos vardu sudarytų [PBS] (OL L 444, 2020, p. 11).

8 Žr. PBS 783 straipsnio 2 dalį.

9 Žr. PBS 783 straipsnio 1 dalį ir Pranešimą dėl [PBS] ir Europos Sąjungos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės susitarimo dėl keitimosi įslaptinta informacija ir jos apsaugos saugumo procedūrų įsigaliojimo (OL L 149, 2021, p. 2560).

10 Dėl bendrųjų ir institucinių nuostatų (pirma dalis), dėl prekybos, transporto, žvejybos ir kitų susitarimų (antra dalis), dėl teisėsaugos ir teisminio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose (trečia dalis), dėl teminio bendradarbiavimo (ketvirta dalis), dėl dalyvavimo Sąjungos programose, patikimo finansų valdymo ir finansinių nuostatų (penkta dalis), dėl ginčų sprendimo ir horizontaliųjų nuostatų (šešta dalis) ir dėl baigiamųjų nuostatų (septinta dalis).

11 „Bendrosios ir institucinės nuostatos“.

12 „Aiškinimo principai ir terminų apibrėžtys“.

13 „Bendrosios nuostatos“.

14 PBS 778 straipsnio 2 dalies r punkte nurodyta, kad 43 priedas yra neatskiriama trečios dalies VII antraštinės dalies dalis. Taip pat žr. PBS 606 straipsnį dėl Europos arešto orderio turinio ir formos.

11. PBS 599 straipsnio „Taikymo sritis“ 3 dalyje numatyta:

„Atsižvelgiant į 600 straipsnį, 601 straipsnio 1 dalies b–h punktus ir 602, 603 bei 604 straipsnius, valstybė negali atsisakyti vykdyti arešto orderio, išduoto dėl toliau nurodyto elgesio, jei toks elgesys baudžiamas laisvės atėmimu arba įkalinimu, kurio ilgiausias terminas – bent 12 mėnesių:

a) bet kurio asmens, kuris padeda asmenų grupei, veikiančiai siekiant bendro tikslo, įvykdyti vieną ar kelias nusikalstamas veikas terorizmo srityje, nurodytas 1977 m. sausio 27 d. Strasbūre priimtos Europos konvencijos dėl kovos su terorizmu 1 ir 2 straipsniuose, arba kurios yra susijusios su neteisėta prekyba narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis arba nužudymu, sunkiu kūno sužalojimu, žmogaus pagrobimu, neteisėtu laisvės atėmimu, įkaitų ėmimu ar iššaginimu, elgesys, net ir tais atvejais, kai tas asmuo pats tiesiogiai nedalyvauja darant tą nusikalstamą veiką ar veikas; jo pagalba turi būti tyčinė ir teikiama taip pat žinant, kad dalyvaudamas jis padės grupei įvykdyti nusikalstamą veiklą, arba

b) terorizmas, kaip apibrėžta 45 priede“.

12. PBS 604 straipsnio [15] c punkte numatyta, kad „jei yra pagrįstų priežasčių manyti, kad yra realus pavojus prašomo perduoti asmens pagrindinių teisių apsaugai, vykdančioji teisminė institucija, prieš nuspręsdama, ar vykdyti arešto orderį, atitinkamai gali reikalauti papildomų garantijų dėl elgesio su prašomu perduoti asmeniu po jo perdavimo“.

13. PBS 613 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad „jei vykdančioji teisminė institucija mano, kad išduodančiosios valstybės perduotos informacijos nepakanka sprendimui dėl perdavimo priimti, ji paprašo, kad būtina papildoma informacija, visų pirma susijusi su <…> 604 <…> [straipsniu], būtų pateikta skubos tvarka, ir gali nustatyti jos gavimo terminus. <…>“

III. Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

14. 2021 m. lapkričio 26 d. *Magistrates' Courts of Northern Ireland* (Šiaurės Airijos magistratų teismai, Jungtinė Karalystė) apygardos teisėjas išdavė keturis MA arešto orderius dėl keturių su terorizmu susijusių nusikalstamų veikų [16], kurios, kaip įtariama, buvo padarytos 2020 m. liepos 18–20 d. Už pirmąją iš šių nusikalstamų veikų baudžiama laisvės atėmimu iki 10 metų, o už kitas tris nusikalstamas veikas gali būti skiriamos bausmės iki gyvos galvos.

15. 2022 m. spalio 24 d. sprendimu ir 2022 m. spalio 24 d. bei lapkričio 7 d. nutartimis *High Court* (Aukštasis teismas, Airija) nurodė perduoti MA Jungtinei Karalystei ir atsisakė leisti pateikti apeliacinį skundą *Court of Appeal* (Apeliacinis teismas, Airija).

16. 2023 m. sausio 17 d. sprendimu *Supreme Court* (Aukščiausiasis Teismas) leido MA apskųsti tokį *High Court* (Aukštasis teismas) sprendimą ir nutartis.

17. MA tvirtina, kad jo perdavimas Jungtinei Karalystei nesuderinamas su nusikalstamų veikų ir bausmių teisėtumo principu.

15 PBS 604 straipsnis pavadintas „Išduodančiosios valstybės konkrečiais atvejais suteikiamos garantijos“.

16 Tie keturi nusikaltimai – tai narystė uždraustoje organizacijoje, vadovavimas organizacijos, susijusios su teroro aktų vykdymu, veiklai, sąmokslas dėl vadovavimo organizacijai, susijusiai su teroro aktų vykdymu, ir rengimasis vykdyti teroro aktus.

18. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad jeigu MA turėtų būti perduotas Jungtinei Karalystei ir nuteistas laisvės atėmimo bausme, jo teisė į lygtinį paleidimą būtų reglamentuojama Jungtinės Karalystės teisės aktais, priimtais po įtariamo nusikalstamų veikų, dėl kurių vykdomas jo baudžiamasis persekiojimas, padarymo.

19. Abejodamas dėl būtinybės tikrinti, ar kyla Chartijos 49 straipsnio 1 dalies pažeidimo grėsmė, o jeigu ji kyla, kaip vykdančioji teisminė institucija turėtų vykdyti šią kontrolę pagal PBS ir Chartiją, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui klausimą.

20. Sprendime *Alchaster*[17] Teisingumo Teismas konstatavo, kad PBS 524 straipsnio 2 dalis ir 604 straipsnio c punktas, siejami su Chartijos 49 straipsnio 1 dalimi, turi būti aiškinami taip, kad tuo atveju, kai asmuo, dėl kurio pagal šį susitarimą išduotas arešto orderis, remiasi tuo, kad jo perdavimo Jungtinei Karalystei atveju kils pavojus, kad 49 straipsnio 1 dalis bus pažeista dėl tam tikro jam nepalankaus lygtinio paleidimo sąlygų pakeitimo, atlikto po to, kai jis tariamai padarė nusikalstamą veiką, už kurią yra persekiojamas, vykdančioji teisminė institucija tuo atveju, kai buvo atmetusi EŽTK 7 straipsnio pažeidimo grėsmę atsižvelgdama į Jungtinės Karalystės bendrai suteiktas EŽTK laikymosi garantijas ir į tai, kad tas pats asmuo turi galimybę pateikti skundą EŽTT, privalo tokios grėsmės buvimą įvertinti prieš priimdama sprendimą dėl šio arešto orderio vykdymo. Atlikusi tokį tyrimą ši vykdančioji teisminė institucija turės atsisakyti vykdyti minėtą areštо orderį tik tuo atveju, jei, paprašiusi išduodančiosios teisminės institucijos papildomos informacijos ir garantijų, ji gautų objektyvių, patikimų, tikslių ir tinkamai atnaujintų duomenų, patvirtinančių, kad yra realus pavojus, jog bus pakeista pačios bausmės, kuri grėsė nusikalstamos veikos padarymo metu, apimtis, ir dėl to bus skirta griežtesnė bausmė nei ta, kuri buvo numatyta iš pradžių.

21. Atsižvelgdamas į tokį sprendimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis PBS 613 straipsnio 2 dalimi, paprašė Jungtinės Karalystės valdžios institucijų pateikti papildomos informacijos apie Jungtinės Karalystės teisės aktus, kurie būtų taikomi MA, jeigu jis būtų nuteistas už vieną ar daugiau nusikalstamų veikų, už kurias vykdomas jo baudžiamasis persekiojimas. 2024 m. rugsėjo 17 d. *Magistrates' Courts of Northern Ireland* (Šiaurės Airijos magistratų teismai, Jungtinė Karalystė) *District Judge* (apygardos teisėjas) atsakė į šį prašymą.

22. Gavęs šį atsakymą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patvirtina, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamų nusikalstamų veikų padarymo momentu, kai buvo paskirta terminuota laisvės atėmimo bausmė, šią bausmę skiriantis teismas turėjo nustatyti „laisvės atėmimo terminą“, kuris negalėjo viršyti pusės paskirtos bausmės ir kuriam pasibaigus nusikalstamą veiką padaręs asmuo turėjo būti lygtinai paleistas į laisvę. Laisvės atėmimo iki gyvos galvos, neterminuotos laisvės atėmimo bausmės arba prailginto laisvės atėmimo bausmės atveju lygtinis paleidimas pasibaigus nustatytam laikotarpiui būtų galimas tik tuo atveju, jei *Parole Commissioners for Northern Ireland* (Šiaurės Airijos lygtinio paleidimo komisija) (Jungtinė Karalystė) nuspręstų, kad tolesnis nuteistojo kalinimas nėra būtinas visuomenei apsaugoti.

23. Pagal Šiaurės Airijos lygtinio paleidimo tvarką, taikomą nuo 2021 m. balandžio 30 d., įskaitant dėl iki šios datos padarytų nusikalstamų veikų, terminuota laisvės atėmimo bausmė už nurodytą teroristinį nusikaltimą apima teismo nustatytą „tinkamą laisvės atėmimo terminą“, numatant papildomą vienų metų laikotarpį, per kurį nuteistasis asmuo bus lygtinai paleistas į laisvę, tačiau

[17] Žr. 2024 m. liepos 29 d. Sprendimą (C-202/24, EU:C:2024:649, 98 punktas ir rezoliucinė dalis).

bendrai šis laikas negali viršyti maksimalios laisvės atėmimo bausmės. Asmuo taip pat gali būti lygtinai paleistas į laisvę po to, kai iškalėjo du trečdalius „tinkamo laisvės atėmimo termino“, jeigu *Parole Commissioners* įsitikina, jog tolesnis jo kalinimas nėra būtinas visuomenei apsaugoti.

24. Taisyklės, susijusios su asmens, nuteisto laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausme, neterminuota laisvės atėmimo bausme arba prailginto laisvės atėmimo bausme sąlyginiu paleidimu šioje byloje neturi reikšmės, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslino, kad MA skundžiasi tik dėl taisyklių, susijusių su terminuotomis laisvės atėmimo bausmėmis, pakeitimo.

25. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, yra reali galimybė, jog jeigu MA būtų grąžintas į Jungtinę Karalystę, jis būtų nubaustas terminuota laisvės atėmimo bausme, ir kad dėl nagrinėjamo pakeitimo asmenys, kuriems paskirta tokia laisvės atėmimo bausmė, bus kalinami ilgesnį laikotarpį. Jis siekia išsiaiškinti, ar pakeitimas, dėl kurio panaikinama savaiminio lygtinio paleidimo tvarka, gali būti laikomas susijusiu tik su bausmių vykdymu, ar jis turi būti laikomas atgaline data pakeičiančiu pačią bausmės apimtį.

26. Šiomis aplinkybėmis 2024 m. spalio 22 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2024 m. spalio 24 d., *Supreme Court* (Aukščiausiasis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar iš dalies pakeistų normų taikymas asmeniui, nuteistam už nusikalstamą veiką ar nusikalstamas veikas terminuoto laisvės atėmimo bausme (-ėmis), pagal kurias jis turės atlikti ne mažiau kaip du trečdalius tokios bausmės, ir vėliau turės tik sąlyginę lygtinio paleidimo teisę, taikomą atsižvelgiant į jo pavojingumo vertinimą, nors pagal nusikalstamų veikų, kuriomis įtariama, padarymo metu galiojusias normas šis asmuo, atlikęs pusę tokios bausmės, būtų turėjęs automatinę lygtinio paleidimo teisę, reiškia, kad nuteistajam skiriama „griežtesnė bausmė“ nei ta, kuri buvo taikoma nusikalstamų veikų, kuriomis įtariama, padarymo metu, prilygstanti Chartijos 49 straipsnio 1 dalies pažeidimui?“

IV. Procesas Teisingumo Teisme

27. *Supreme Court* (Aukščiausiasis Teismas) paprašė šią bylą nagrinėti pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 105 straipsnio 1 dalyje numatytą pagreitintą procedūrą.

28. Procedūros reglamento 105 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašymu arba išimties tvarka savo iniciatyva Teisingumo Teismo pirmininkas, išklausęs teisėją pranešėją ir generalinį advokatą, gali nuspręsti nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal pagreitintą procedūrą, jeigu dėl bylos pobūdžio reikia, kad ji būtų greitai išnagrinėta [18].

29. 2024 m. lapkričio 26 d. Teisingumo Teismo pirmininkas, išklausęs teisėją pranešėją ir generalinį advokatą, nusprendė patenkinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašymą nagrinėti šį prašymą pagal pagreitintą procedūrą, numatytą Procedūros reglamento 105 straipsnio 1 dalyje [19]. Teisingumo Teismo pirmininkas savo sprendimą grindė

[18] Be to, jeigu byloje kyla rimtų abejonių, susijusių su esminiais nacionalinės konstitucinės teisės ir Sąjungos teisės klausimais, atsižvelgiant į konkrečias tokios bylos aplinkybes, gali būti būtina ją išnagrinėti greitai. Žr. 2018 m. spalio 19 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartį *Wightman ir kt.* (C-621/18, EU:C:2018:851, 10 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[19] Žr. 2024 m. lapkričio 26 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartį byloje *MA* (C-743/24, EU:C:2024:983).

tuo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktas prejudicinis klausimas kilo byloje, susijusiose su suimtu asmeniu, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnio ketvirtą pastraipą. Be to, atsakymas į šį klausimą, atsižvelgiant į klausimo pobūdį ir jo pateikimo aplinkybes, gali turėti įtakos tolesniam aptariamo asmens kalinimui [20].

30. Teisingumo Teismo pirmininkas nustatė, kad rašytinių pastabų pateikimo terminas yra 2024 m. gruodžio 10 d. Pagal Procedūros reglamento 105 straipsnio 2 dalį teismo posėdžio data buvo paskirta 2025 m. sausio 21 d.

31. Rašytines pastabas pateikė šalys pagrindinėje byloje, Europos Komisija ir Jungtinės Karalystės vyriausybė [21]. Minėtame teismo posėdyje dalyvavo visos šalys.

V. Vertinimas

32. Tai jau antras kartas per pusę metų, kai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kreipiasi į Teisingumo Teismą dėl tos pačios nacionaliniu lygmeniu nagrinėjamos bylos: Airijos valdžios institucijos nėra tikros, ar asmuo, įtariamas tam tikrų nusikaltimų padarymu, gali būti perduotas Jungtinei Karalystei pagal atitinkamas BPS nuostatas.

33. 2024 m. liepos 29 d. sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, kad PBS 524 straipsnio 2 dalis ir 604 straipsnio c punktas, siejami su Chartijos 49 straipsnio 1 dalimi, turi būti aiškinami taip, kad tuo atveju, kai asmuo, dėl kurio pagal šį susitarimą išduotas arešto orderis, perdavimo Jungtinei Karalystei atveju remiasi šio 49 straipsnio 1 dalies pažeidimo grėsme, dėl tam tikro šiam asmeniui nepalankaus lygtinio paleidimo sąlygų pakeitimo, įsigaliojusio po to, kai jis tariamai padarė nusikalstamą veiką, už kurią yra persekiojamas, vykdančioji teisminė institucija privalo tokios grėsmės buvimą įvertinti prieš priimdama sprendimą dėl šio arešto orderio vykdymo [22]. Atlikusi tyrimą ši vykdančioji teisminė institucija turės atsisakyti vykdyti minėtą arešto orderį tik tuo atveju, jei, paprašiusi išduodančiosios teisminės institucijos papildomos informacijos ir garantijų, gaus objektyvių, patikimų, tikslių ir tinkamai atnaujintų duomenų, patvirtinančių, kad yra realus pavojus, jog bus pakeista pačios bausmės, kuri grėsė nusikalstamos veikos padarymo metu, apimtis ir dėl to bus skirta griežtesnė bausmė nei ta, kuri buvo numatyta iš pradžių [23].

34. Konkrečiai dėl Chartijos 49 straipsnio 1 dalies taikymo srities Teisingumo Teismas nurodė: 1) savo suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią šiame straipsnyje numatytos bent jau tos pačios garantijos kaip ir EŽTK 7 straipsnyje, į kurias pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį reikia atsižvelgti kaip į užtikrinančias minimalią apsaugą [24]; ir 2) EŽTT suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią remiantis EŽTK 7 straipsniu reikia atskirti priemonę, kuri iš esmės yra „bausmė“, ir priemonę,

[20] Žr. 2024 m. lapkričio 26 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartį byloje *MA* (C-743/24, EU:C:2024:983, 8 punktas).

[21] Kaip ir byloje, kurioje priimtas 2024 m. liepos 29 d. Sprendimas *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649), Jungtinė Karalystė turi teisę įstoti į šią bylą. Dėl išsamesnės informacijos žr. generalinio advokato M. Szpunar išvadą byloje *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:559, 30 punktas ir 19 išnaša).

[22] Tai apima situaciją, kai ta teisminė institucija jau yra atmetusi EŽTK 7 straipsnio pažeidimo riziką, remdamasi Jungtinės Karalystės bendrai suteikiamomis EŽTK laikymosi garantijomis ir tuo, kad prašomas perduoti asmuo gali kreiptis į EŽTT. Žr. 2024 m. liepos 29 d. Sprendimą *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 98 punktas).

[23] Žr. 2024 m. liepos 29 d. Sprendimą *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 98 punktas).

[24] Ten pat, 92 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

susijusią su bausmės „vykdymu“ arba „taikymu“. Taigi, kai priemonės pobūdis ir tikslas yra susiję su atleidimu nuo bausmės arba lygtinio paleidimo sistemos pakeitimu, ši priemonė nėra sudedamoji „bausmės“ dalis, kaip tai suprantama pagal EŽTK 7 straipsnį [25].

35. Be to, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad bausmės vykdymo priemonė su Chartijos 49 straipsnio 1 dalimi nesuderinama tik tuo atveju, jeigu dėl jos atgaline data pasikeis pačios bausmės, skirtinos atitinkamos nusikalstamos veikos padarymo metu, apimtis ir dėl to būsima bausmė bus griežtesnė nei numatytoji iš pradžių. Nors bet kuriuo atveju taip nėra, kai šia priemone tik pratęsiamas laikotarpis, po kurio galima tikėtis lygtinio paleidimo, gali būti kitaip, be kita ko, tuo atveju, jei minėta priemone iš esmės panaikinama lygtinio paleidimo galimybė arba jeigu ji yra viena iš priemonių, dėl kurių sugriežtinamas iš pradžių numatytos bausmės pobūdis [26].

36. Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Chartijos 49 straipsnio 1 dalies antras sakinys turi būti aiškinamas taip, kad šioje nuostatoje vartojama sąvoka „griežtesnė bausmė“ apima situaciją, kai lygtinio paleidimo tvarką reglamentuojančios teisės aktų nuostatos buvo iš dalies pakeistos taip, kad teisė į savaiminį lygtinį paleidimą atlikus bent pusę paskirtos bausmės buvo pakeista teise į lygtinį paleidimą atlikus bent du trečdalius paskirtos bausmės. Toks paleidimas priklauso nuo *Parole Commissioners* atlikto vertinimo.

A. Bausmės skyrimas ir vykdymas

37. Pirmiausia reikėtų pažymėti, kad, išskyrus PBS nustatytą perdavimo mechanizmą [27], sąvokos, kurias ketinu nagrinėti, nėra suderintos Sąjungos lygmeniu. Visos šios sąvokos vienokia ar kitokia forma randamos Sąjungos valstybių narių nacionalinėje teisėje. Tačiau dėl nepakankamo suderinimo sąvokos ir detalės valstybėse narėse neišvengiamai skiriasi. Taigi toliau mėginsiu apibendrinti ir paaiškinti bet kuriai baudžiamosios teisės sistemai įprastas sąvokas.

38. Ši byla susijusi su bausmės skyrimo ir vykdymo [28] skirtumu.

39. Baudžiamosios teisės aktuose numatytos įvairios bausmės, žiauriausia iš jų yra laisvės atėmimas – kalėjimo bausmė. Tokią bausmę skiria teismas [29] pasibaigus viešam bylos nagrinėjimui ir visuomenei išreiškus nepritarimą veikai, taip prisidedant prie įstatymo laikymosi.

25 Ten pat, 94 punktas ir nurodyta EŽTT jurisprudencija.

26 Ten pat, 97 punktas.

27 PBS buvo iš esmės įkvėptas 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimo 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34), iš dalies pakeisto 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (OL L 81, 2009, p. 24). Taip pat žr. generalinio advokato M. Szpunar išvadą byloje *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:559, 63 ir paskesni punktai).

28 Šioje išvadoje sąvokas „vykdymas“ ir „taikymas“ vartosiu kaip sinonimus.

29 Tai paprastai nustatoma valstybės konstitucijoje. Žr., pavyzdžiui, *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland* (Vokietijos Federacinės Respublikos Konstitucija) 92 straipsnį ir 1967 m. birželio 6 d. *Bundesverfassungsgericht* (Federalinis Konstitucinis Teismas, Vokietija) sprendimą 2 BvR 375/60, 53/60 ir 18/65.

Ja smarkiai apribojamos nusikalstamą veiką padariusio asmens teisės, todėl ji turi atitikti padaryto nusikaltimo sunkumą ir kaltę [30]. Tokios bausmės paskirtis yra daugialypė ir ja paprastai siekiama kelių tikslų, pavyzdžiui, nubausti [31], atgrasyti [32] ir reabilituoti [33].

40. Bausmės vykdymas susijęs su teismo paskirtos laisvės atėmimo bausmės atlikimo arba vykdymo procesu. Vykdymo tvarka įvairiose teisinėse sistemose labai skiriasi [34]. Bausmės vykdymas gali apimti asmens pasodinimą į kalėjimą, kalinimo tvarką ir nuosprendžių administravimą.

41. Nors paprastai bausmės vykdymas pavedamas vykdomajai valdžiai [35], teisinėse sistemose skiriasi institucija, kuri būtent priima *sprendimą* dėl paleidimo iš įkalinimo įstaigos: vienose sistemose tokį sprendimą privalomai turi priimti teismas [36], o kitose tai užtikrina vykdomoji valdžia [37]. Kai kuriose valstybėse narėse taikoma mišri sistema, kai dėl tam tikrų nusikalstamų veikų sprendimą priima vykdomoji valdžia, pritarus kuriai nors iš teisminių institucijų [38].

42. Nors teoriškai bausmės skyrimą ir vykdymą atskirti gana paprasta, velnias slypi detalėse, todėl kartais bausmės skyrimą sunku atskirti nuo bausmės vykdymo [39], tad pamėginsiu tai pavaizduoti pateikdamas tris glaustus pavyzdžius: bausmės vykdymo atidėjimo, sutrumpintos bausmės ir paleidimo iš įkalinimo įstaigos prieš terminą.

43. Pirmuoju atveju, priimdamas apkaltinamąjį nuosprendį, teismas gali nuspręsti atidėti bausmės vykdymą, leisdamas nuteistajam išvengti realaus įkalinimo, jeigu tenkinamos tam tikros sąlygos. Taip paprastai būna, be kita ko, skiriant trumpas bausmes, kai nėra reikšmingo ankstesnio teistumo ar didelės recidyvo rizikos arba kai yra teigiama socialinė perspektyva.

30 Šiuo klausimu žr. Jescheck, H.-H., ir Weigend, T., „Lehrbuch des Strafrechts“, *Allgemeiner Teil*, 5 leidimas, Duncker & Humblot, Berlynas, 1996, p. 13.

31 Ji skiriama kaip atpildas už padarytą nusikaltimą, užtikrinant, kad jį padaręs asmuo patirs pasekmių.

32 Ja nusikalstamą veiką padaręs asmuo atgrasomas nuo naujų nusikalstamų veikų darymo (konkretus atgrasymas), o plačioji visuomenė – apskritai nuo nusikaltimų darymo (bendras atgrasymas).

33 Ja siekiama padėti nusikaltėliams, kad jie galėtų reintegruotis į visuomenę ir gyventi nedarydami nusikaltimų.

34 Žr. Höffler, K., ir Padfield, N., „The implementation of sentences“, išleista Ambos, K., Duff, A., Heinze, A., Roberts, J., ir Weigend, T., „Core Concepts in Criminal Law and Criminal Justice“, *Volume II*, Cambridge University Press, 2022, p. 349–391, p. 379.

35 Žr. Tulkens, F., ir van de Kerchove, M., „Introduction au droit penal. Aspects juridiques et criminologiques“, 8 leid., Wolters, Waterloo, 2007, p. 595. Taip pat žr. Spielmann, A., „L'exécution des peines – un éternel problème“, *Diagonales à travers le droit luxembourgeois*, *Livre jubilaire de la Conférence Saint-Yves 1946-1986*, Imprimérie Saint-Paul, Liuksemburgas, 1986, p. 831–846, p. 839, perleista Spielmann, D. (red.), „Au diapason des Droits de l'Homme. Ecrits choisis (1975–2003)“, Bruylant, Briuselis, 2006, p. 151–167, visų pirma p. 159.

36 Pavyzdžiui, Belgijoje (2006 m. gegužės 17 d. *Loi relative au statut juridique externe des personnes condamnées à une peine privative de liberté et aux droits reconnus à la victime dans le cadre des modalités d'exécution de la peine* (Įstatymas dėl laisvės atėmimo bausme nuteistų asmenų išorinio teisinio statuso ir nukentėjusiesiems pripažįstamų teisių pagal bausmės vykdymo taisykles: *Tribunal de l'application des peines* V antraštinė dalis, II skyrius) arba Vokietijoje (*Strafprozeßordnung* (Baudžiamojo proceso kodeksas) 462a straipsnis): *Strafvollstreckungskammer* (Baudžiamųjų bylų skyrius, atsakingas už bausmių vykdymą).

37 Kaip bus matyti toliau, taip yra Jungtinėje Karalystėje. Žr. išsamią lyginamąją apžvalgą van Kalmthout, A. M., ir Tak, P. J. P., „Sanctions-Systems in the Member-States of the Council of Europe. Deprivation of liberty, community service and other substitutes“. *Part I* (1988) ir *Part II* (1992), Kluwer Law International, Deventeris. Taip pat žr. Pradel, J., „Droit pénal comparé“, 4 leid., Dalloz, 2016, § 558.

38 Pavyzdžiui, Liuksemburge (*Code de procedure pénale* (Baudžiamojo proceso kodeksas) 669 ir paskesni straipsniai), kur sprendimą gali priimti generalinis prokuroras arba atitinkamais atvejais generalinis prokuroras, gavęs komisijos, kurią sudaro generalinis prokuroras ir du prokurorai, nuomonę.

39 Taip pat žr. Kadelbach, S., „Kapitel 15: Keine Strafe ohne Gesetz“, Dörr, O., Grote, R., ir Marauhn, T. (red.), „EMRK/GG Konkordanzkommentar“, 3 leid., Mohr Siebeck, Tiubingenas, 2022, 37 punktas.

44. Antruoju atveju paskyrus bausmę jos trukmė gali būti oficialiai sutrumpinta. Tai vadinama bausmės sumažinimu (arba sušvelninimu). Paprastai taip nutinka dėl apeliacinio skundo, malonės, amnestijos arba tiesiog teisės aktų ar net jurisprudencijos pakeitimo. Jei bausmė sušvelninama, oficialiai paskiriama nauja, trumpesnė bausmė.

45. Trečioji kategorija susijusi su paleidimu iš kalėjimo anksčiau laiko. Šiuo atveju (pradinė) bausmė, ypač jos trukmė, nekeičiama. Vietoj to kaliniui leidžiama, laikantis tam tikrų sąlygų, atlikti likusią bausmės dalį ne įkalinimo įstaigoje. Tai yra pereinamasis etapas tarp įkalinimo įstaigos režimo (kai asmeniui atimama laisvė) ir visiškos laisvės [40]. Toks pirmalaikis paleidimas gali būti automatinis arba priklausyti nuo gero elgesio ar reabilitacijos eigos.

46. Apskritai sutariama, kad bausmės vykdymo atidėjimas (pirmasis pavyzdys) susijęs su bausmės skyrimu, o paleidimas iš įkalinimo įstaigos prieš terminą (trečiasis pavyzdys) susijęs su bausmės vykdymu. Bausmės sumažinimas (antrasis pavyzdys) paprastai laikomas susijusiu su bausmės skyrimu, nes oficialiai sutrumpinama bausmės trukmė. Vis dėlto kai kuriose teisės sistemose jis laikomas susijusiu su bausmės vykdymu, nes bausmė sutrumpinama po apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo. Sprendimas *Del Río Prada prieš Ispaniją*, kurį toliau nagrinėsiu, patenka į pastarąją kategoriją.

B. Dėl negaliojimo atgal principo (EŽTK 7 straipsnio 1 dalis ir Chartijos 49 straipsnis)

1. Bendrosios pastabos

47. Teisinė valstybė turėtų apsaugoti asmenį ne tik per baudžiamąją teisę, bet ir nuo baudžiamosios teisės [41]. Taigi bet kurioje teisinėje sistemoje turi būti numatyti tinkami nusikalstamumo prevencijos būdai ir priemonės ir kartu taip pat turi būti nustatyti naudojimosi baudžiamąja valdžia apribojimai, kad piliečiai netaptų beginkliai prieš savavališkus ar perteklinius valstybės veiksmus. Vienas iš principų, leidžiančių tai užtikrinti, yra teisėtumo principas. Jis skirtas išvengti savavališko, neapskaičiuoto baudimo be įstatymo arba remiantis neapibrėžtu ar atgaline data taikomu įstatymu.

48. Teisėtumo principą galima suskirstyti į keturis papildomus principus [42]: analogijos draudimo [43], draudimo taikyti paprotinę teisę skiriant ar griežtinant bausmę [44], negaliojimo atgal principą [45] ir neapibrėžtų baudžiamųjų įstatymų draudimo principą [46].

49. Teisėtumo principas įtvirtintas Chartijos 49 straipsnio 1 dalyje, pagal ją niekas negali būti nuteistas už veikimą ar neveikimą, kurie pagal jų padarymo metu galiojusią nacionalinę ar tarptautinę teisę nebuvo laikomi nusikalstamomis veikomis.

40 Žr. Spielmann, D., ir Spielmann, A., „Droit pénal général luxembourgeois, 2 leid., Bruylant, Briuselis, 2004, p. 576.

41 Žr. Roxin, C., „Strafrecht Allgemeiner Teil, Band I“, 4 leid., C. H. Beck, Miunchenas, 2006, § 5 A, 1 punktas.

42 Dėl šio skirstymo žr. Roxin, C., „Strafrecht Allgemeiner Teil, Band I“, 4 leidimas, C.H. Beck, Miunchenas, 2006, § 5 B, 7 punktas ir paskesni.

43 *Nullum crimen, nulla poena sine lege stricta.*

44 *Nullum crimen, nulla poena sine lege scripta.*

45 *Nullum crimen, nulla poena sine lege praevia.*

46 *Nullum crimen, nulla poena sine lege certa.*

50. Taip pat negali būti skiriama griežtesnė bausmė negu ta, kuri buvo taikoma nusikalstamos veikos padarymo metu. Jeigu po to, kai nusikalstama veika buvo padaryta, įstatymu nustatyta švelnesnė bausmė, tokia bausmė ir skiriama.

51. Šių teisių, kaip pagrindinių teisių, įgyvendinimas gali būti užtikrinamas teisiškai [47].

52. Chartijos 49 straipsnio 1 dalis suformuluota kaip pavyzdžiu remiantis iš dalies identiškai suformuluotu [48] EŽTK 7 straipsniu [49]. Ji turi būti aiškinama kaip nustatanti bent jau tuos pačius reikalavimus, kurie kyla iš EŽTK 7 straipsnio [50]. Tai patvirtina su Chartija susiję išaiškinimai [51] (neprivalomi).

53. EŽTK 7 straipsnis yra viena svarbiausių Konvencijos nuostatų [52] ir būtinas teisinės valstybės elementas. Nuo jo neleidžiama nukrypti pagal EŽTK 15 straipsnį [53].

54. Dabar pereisiu prie EŽTT jurisprudencijos, kuria remiamasi aiškinant Chartijos 49 straipsnio 1 dalį. EŽTT yra suformavęs gausią jurisprudenciją dėl negaliojimo atgaline data [54], t. y. EŽTK 7 straipsnio 1 dalies antro sakinio, pagal kurį negalima skirti griežtesnės bausmės nei ta, kuri buvo taikoma nusikalstamos veikos padarymo metu.

55. Pagal tradicinę ir nuoseklią Strasbūro teismo jurisprudenciją, nors bausmė patenka į EŽTK 7 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, taip nėra kalbant apie bausmės vykdymą [55].

47 Žr. Lemke, S., von der Groeben, H., Schwarze, J., ir Hatje, A. (red.), „Europäisches Unionsrecht (Kommentar), Band 1“, 7 leid., Nomos, Baden-Badenas, 2015, Art. 49 GRC, 2 punktas.

48 Chartijos 49 straipsnio 1 dalies pirmų dviejų sakinių formuluotė iš esmės tapati EŽTK 7 straipsnio 1 dalies formuluotei.

49 Jį formuluojant kaip pavyzdžiu taip pat remtasi Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 15 straipsniu; žr. 49 straipsnio „Teisėtumo ir nusikalstamos veikos bei bausmės proporcingumo principai“ išaiškinimą, pateiktą Su pagrindinių teisių chartija susijusiuose išaiškinimuose (OL C 303, 2007, p. 17). Pagal ESS 6 straipsnio 1 dalies trečią pastraipą ir Chartijos 52 straipsnio 3 dalį išaiškinimai buvo parengti siekiant pateikti Chartijos aiškinimo gaires ir į juos turi tinkamai atsižvelgti tiek Sąjungos teismai, tiek valstybių narių teismai.

50 Žr. 2024 m. liepos 29 d. Sprendimą *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 92 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

51 Žr. 52 straipsnio „Teisių ir principų taikymo sritis ir aiškinimas“ išaiškinimą, pateiktą Su pagrindinių teisių chartija susijusiuose išaiškinimuose (OL C 303, 2007, p. 17).

52 Šiuo klausimu taip pat žr. Scalia, D., „L’application du principe de légalité des peines aux crimes (les plus) graves: l’orthodoxie retrouvée“, *Revue trimestrielle des droits de l’homme*, *Vol.* 25, Nr. 99, Briuselis, 2014, p. 689–715, visų pirma p. 714.

53 Šiuo klausimu taip pat žr. 1995 m. lapkričio 22 d. EŽTT sprendimą *C. R. prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1995:1122JUD002019092, 32 punktas); 1995 m. lapkričio 22 d. EŽTT sprendimą *S. W. prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1995:1122JUD002016692, 34 punktas) ir 2008 m. vasario 12 d. Sprendimą *Kafkaris prieš Kiprą* (CE:ECHR:2008:0212JUD002190604, 137 punktas).

54 Vis dėlto įdomu pažymėti, kad pareiškimuose EŽTT asmenys daug dažniau grindžia savo argumentus galimais EŽTK 7 straipsnio pažeidimais, priešingai nei EŽTK 5 straipsniu („Teisė į laisvę ir saugumą“), 6 straipsniu („Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą“) arba 8 straipsniu („Teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą“). Šiuo klausimu žr. Sanz-Caballero, S., „The principle of nulla poena sine lege revisited: The retrospective application of criminal law in the eyes of the European Court of Human Rights“, *European Journal of International Law*, *Vol.* 28, Nr. 3, 2017, p. 787–817, p. 789. S. Sanz-Caballero taip pat pabrėžia, kad kai kurios bylos, kuriose Strasbūro teismas nustatė EŽTK 7 straipsnio pažeidimą, „dažnai buvo liūdnai pagarsėjusios ir sukėlusios atgarsį visuomenėje“.

55 Žr. Europos žmogaus teisių komisijos 1986 m. kovo 3 d. Sprendimą *Hogben prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1986:0303DEC001165385) ir 1996 m. vasario 28 d. Sprendimą *Hosein prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1996:0228DEC002629395). Taip pat žr. 2005 m. lapkričio 29 d. EŽTT sprendimą *Uttley prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:2005:1129DEC003694603) ir 2008 m. vasario 12 d. EŽTT sprendimą *Kafkaris prieš Kiprą* (CE:ECHR:2008:0212JUD002190604, 142 punktas).

56. Beje, tokio paties požiūrio laikėsi Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetas, kuris yra Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto[56] stebėsenos organas, o nacionalinės teisės sistemose negaliojimo atgal principas paprastai taikomas tik bausmėms, o ne jų vykdymui[57].

2. Nagrinėjama tvarka

57. Dabar pereisiu prie šios bylos ir klausimo, ar nagrinėjamos priemonės susijusios su pačia bausme, ar su jos vykdymu. Siekiant tai nustatyti, labai svarbu priminti šių priemonių savybes.

58. Žinoma, galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės nustatyti, ar nagrinėjamu atveju kyla Chartijos 49 straipsnio 1 dalies pažeidimo grėsmė, jei MA būtų perduotas Jungtinei Karalystei[58]. Be to, šioje byloje yra daug neaiškumų, nes dar nėra apkaltinamojo nuosprendžio ir MA prašoma perduoti dėl nusikalstamų veikų, kurių padarymu jis įtariamas. Šiuo metu tikrai nežinoma, ar apkaltinamojo nuosprendžio atveju bus paskirta terminuota laisvės atėmimo bausmė, ar laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė. Vis dėlto galiausiai visa tai neturi reikšmės, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausime aiškiai nurodyta terminuota laisvės atėmimo bausmė. Todėl Teisingumo Teismas turės išnagrinėti iš dalies pakeistus teisės aktus (tik) dėl terminuotų laisvės atėmimo bausmių.

59. Atsižvelgdamas į tai, remdamasis turima informacija, kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui akivaizdžiai reikia išaiškinimo šiuo klausimu, nes jis (dar kartą) pateikė klausimą Teisingumo Teismui, manau, kad šiuo etapu galiu pateikti gaires prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

a) Naujųjų taisyklių turinys

60. Pagrindinėje byloje nagrinėjamų nusikalstamų veikų padarymo metu, kai buvo skirta terminuota laisvės atėmimo bausmė, šią bausmę skiriantis teismas turėjo nustatyti „laisvės atėmimo terminą“, kuris negalėjo viršyti pusės paskirtos bausmės ir kuriam pasibaigus nusikalstamą veiką padaręs asmuo turėjo būti automatiškai lygtinai paleistas į laisvę[59]. *Secretary of State for Northern Ireland* (Šiaurės Airijos valstybės sekretorius) turėjo paleisti kalinį, atlikusį atitinkamą laisvės atėmimo bausmės dalį[60].

[56] Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 15 straipsnyje nustatytas draudimas atgaline data taikyti baudžiamąją teisę. Žmogaus teisių komitetas yra paaiškinęs, kad lygtinio paleidimo su privaloma priežiūra nustatymas atgaline data laikomas ne bausme, kaip tai suprantama pagal minėtą 15 straipsnį, o socialinės paramos priemone, skirta nusikaltėlio reabilitavimui. Žr. *A. R. S. prieš Kanadą*, Pranešimas Nr. 91/1981, U.N. Doc. CCPR/C/OP/1, 29 (1984), 5.3 punktas, skelbiama adresu https://juris.ohchr.org/casedetails/438/en-US. Todėl Žmogaus teisių komitetas pripažino pranešimą nepriimtinu. Dėl kritiškos diskusijos žr. Schabas, W. A., „U.N. International Covenant on Civil and Political Rights. Nowak's CCPR Commentary“, 3 leid., N. P. Engel Verlag, Kelis, 2019, TPPTP 15 str., 13 punktas.

[57] Pavyzdžiui, žr. Merle, R., ir Vitu, A., „Traité de droit criminel, Tome I“, 7 leidimas, Éditions Cujas, Paryžius, 1997, 282 punktas, ir Kuty, F., „Principes généraux du droit pénal belge“, Éditions Larcier, Briuselis, 2007, 482 ir 506 punktai.

[58] Šiuo klausimu žr. generalinio advokato M. Szpunar išvadą byloje *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:559, 81 punktas).

[59] Žr. 2008 m. *Criminal Justice (Northern Ireland) Order 2008* (Baudžiamosios teisenos (Šiaurės Airija) įsakymas) 8 straipsnį, kurį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė prašymo priimti prejudicinį sprendimą 17 ir 18 punktuose. Jeigu skiriamas laisvės atėmimas iki gyvos galvos, neterminuota laisvės atėmimo bausmė arba prailginto laisvės atėmimo bausmė, lygtinis paleidimas pasibaigus nustatytam laikotarpiui būtų galimas tik tuo atveju, jei *Parole Commissioners* (Jungtinė Karalystė) nuspręstų, kad tolesnis nuteistojo kalinimas nėra būtinas visuomenei apsaugoti.

[60] Žr. *Criminal Justice (Northern Ireland) Order 2008* 17 straipsnį, kurį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė prašymo priimti prejudicinį sprendimą 17 ir 18 punktuose.

61. Pagal naująsias taisykles nuteistasis nuo šiol turi atlikti terminuotą laisvės atėmimo bausmę, kurios bendra trukmė lygi „tinkamam laisvės atėmimo terminui“, nustatant papildomą vienų metų laikotarpį, kai nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui gali būti leista lygtinai išeiti į laisvę. Ši bendra trukmė negali viršyti taikytinos maksimalios įkalinimo bausmės (šioje byloje – 10 metų) [61]. „Tinkamas laisvės atėmimo terminas“ yra toks terminas, kuris, teismo nuomone, užtikrina, kad bausmė būtų tinkama. Atlikus du trečdalius tokios bausmės, nusikaltėlis gali būti lygtinai paleistas į laisvę *Parole Commissioners* leidus, jeigu pareigūnai yra įsitikinę, kad tolesnis kalinio kalinimas nėra būtinas visuomenei apsaugoti [62].

62. Taigi naujosiomis taisyklėmis nustatyti du atskiri pakeitimai: pirma, lygtinio paleidimo galimybė numatyta atlikus jau nebe pusę bausmės, o bent du trečdalius bausmės, turint omenyje, kad visada turi būti ne mažiau kaip vieni paskutiniai metai, kai asmuo paleidžiamas į laisvę lygtinai. Antra, automatinio paleidimo sistema pakeista sąlygine sistema, nes tapo būtinas *Parole Commissioners* įsikišimas.

63. Reikėtų pridurti, kad, kaip pabrėžė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas [63], nurodydamas atitinkamą *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) sprendimą [64], deklaruojamas šio akto pakeitimo tikslas yra apsaugoti visuomenę, nutraukiant teroristinių nusikaltėlių automatinį paleidimą prieš terminą ir atidedant anksčiausią momentą, nuo kada galėtų būti svarstomas šių nusikaltėlių paleidimas į laisvę.

b) Šalių argumentai

64. MA iš esmės teigia, kad Teisingumo Teismo sprendime *Alchaster* vartojama paleidimo prieš terminą galimybės „panaikinimo“ sąvoka [65] turi būti suprantama kaip reiškianti ne tik bet kokios galimybės lygtinai paleisti į laisvę bet kuriuo laisvės atėmimo bausmės vykdymo etapu, bet ir automatinio paleidimo, kuris iš pradžių buvo numatytas konkrečiu šios bausmės vykdymo etapu, pašalinimą. Be to, MA teigimu, pagrindinėje byloje nagrinėjami pakeitimai padidina skirtinos bausmės griežtumą. Jis tvirtina, kad tokiais pakeitimais pridedamas baudimo elementas.

65. Airija, Jungtinė Karalystė ir Komisija laikosi priešingos nuomonės. Jos pabrėžia, kad paskirtos bausmės liko nepakitusios, t. y. laisvės atėmimo bausmė neviršija 10 metų. Jų teigimu, paleidimo prieš terminą sąlygų pakeitimas yra tipinis priemonės, susijusios su bausmės vykdymu, pavyzdys. Be to, *Parole Commissioners* neturi įgaliojimų pailginti ar sutrumpinti paskirtos bausmės.

c) Analizė

66. Pripažįstu, kad šioje byloje nagrinėjamas ribinis atvejis, kai teisingas atsakymas nėra iš karto aiškus. Prieš galėdamas pateikti Teisingumo Teismui siūlomą atsakymą, turiu atidžiai išnagrinėti reikšmingą EŽTT jurisprudenciją [66].

61 Žr. prašymo priimti prejudicinį sprendimą 22 punktą.

62 Žr. prašymo priimti prejudicinį sprendimą 22 punktą.

63 Žr. prašymo priimti prejudicinį sprendimą 21 punktą.

64 Žr. 2023 m. balandžio 19 d. *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) sprendimo *Morgan and Others* v *Ministry of Justice*, [2023] UKSC 14, [2024] AC 130, 69 punktą, skelbiamas adresu https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2022-0056.

65 Žr. 2024 m. liepos 29 d. Sprendimą *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 97 punktas).

66 Taip pat svarbi ankstesnės Europos žmogaus teisių komisijos, nagrinėjusios bylas kaip pirmoji instancija iki to laiko, kai 1998 m. lapkričio 1 d. įsigaliojo [EŽTK] protokolas Nr. 11, kuriuo buvo pertvarkytas iki tol buvęs kontrolės mechanizmas.

1) EŽTT jurisprudencija

67. EŽTT suformuotos jurisprudencijos atspirties taškas yra tai, kad sąvoka „bausmė“ turi savarankišką taikymo sritį[67]. Be to, EŽTT savo jurisprudencijoje nuosekliai atskiria priemonę, kuri pati savaime yra bausmė, nuo priemonės, susijusios su bausmės vykdymu arba taikymu.

i) Bylos iki Sprendimo Del Río Prada prieš Ispaniją

68. Byloje *Hogben* nagrinėtas laisvės atėmimo iki gyvos galvos kaip privalomos bausmės už nužudymą atvejis, kai pagal nustatytas taisykles atitinkamas asmuo, kai jis nebebuvo laikomas pavojingu, galėjo būti perkeltas iš uždaros įkalinimo įstaigos į atvirą įkalinimo įstaigą, pagrįstai tikintis, kad jis bus paleistas į laisvę per dvejus metus nuo tokio perkėlimo. Atlikęs 13 metų bausmę P. Hogben buvo perkeltas į atvirą įkalinimo įstaigą. Per tą laiką buvo iš dalies pakeistos lygtinio paleidimo taisyklės. Kompetentingas ministras[68] savo politinės partijos konferencijoje paskelbė apie naują lygtinio paleidimo politiką. Buvo nurodytas tikslas neleisti lygtinai paleisti asmenų, neiškalėjusių 20 metų „už policijos pareigūno ar kalėjimo pareigūno nužudymą, už nužudymą darant teroristinį nusikaltimą, už vaiko nužudymą dėl seksualinių ar sadistinių paskatų ir už nužudymą panaudojant šaunamąjį ginklą plėšimo metu“. Dėl to P. Hogben negalėjo būti paleistas į laisvę neiškalėjęs 20 metų. Europos žmogaus teisių komisija nusprendė, kad „bausmė“, kaip tai suprantama pagal EŽTK 7 straipsnio 1 dalį, yra laisvės atėmimas iki gyvos galvos. Lygtinio paleidimo tvarkos pakeitimas buvo susijęs su bausmės vykdymu, o ne su nagrinėjama „bausme“[69]. Todėl pareiškimas buvo pripažintas nepriimtinu.

69. Byloje *Hosein* pareiškėjas buvo nuteistas laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausme. Kadangi kalinimo metu jis susirgo ir atlikdamas bausmę turėjo būti gydomas ligoninėje, buvo atsisakyta svarstyti jo lygtinio paleidimo galimybę. Europos žmogaus teisių komisija nusprendė, kad „lūkesčiai, susiję su lygtiniu paleidimu, neturi įtakos paskirtai „bausmei“ pagal [EŽTK] 7 straipsnį“[70].

70. Byloje *Grava* pareiškėjui buvo skirta šešerių metų laisvės atėmimo bausmė, kurią kompetentingas apeliacinis teismas vėliau sutrumpino iki ketverių metų. Vėliau pareiškėjas paprašė sutrumpinti bausmės atlikimo laiką, o tai leido tam tikromis sąlygomis sušvelninti bausmes. Iš pradžių bausmes buvo atsisakyta sumažinti, bet vėliau jos buvo sumažintos. Per tą laiką pareiškėjas jau buvo paleistas į laisvę. Tačiau kalėjime praleistas laikas viršijo laikotarpį, kurį jis būtų kalėjęs, jei bausmė būtų buvusi sumažinta laiku. Taigi pareiškėjas teigė, kad dėl pavėluotai pritaikyto bausmės sumažinimo buvo paskirta griežtesnė bausmė nei buvo numatyta pagal įstatymą jo nusikalstamos veikos padarymo metu. Strasbūro teismas su tuo nesutiko, pareiškęs, kad „bausmė“ reiškia ketverių metų laisvės atėmimo bausmę. Bausmės sumažinimo klausimas susijęs su bausmės vykdymu, o ne su pačia bausme. Taigi EŽTK 7 straipsnio 1 dalis nebuvo pažeista[71].

67 Šiuo klausimu žr. 1995 m. vasario 9 d. EŽTT sprendimą *Welch prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1995:0209JUD001744090, 28 punktas); 1995 m. birželio 8 d. EŽTT sprendimą *Jamil prieš Prancūziją* (CE:ECHR:1995:0608JUD001591789, 31 punktas) ir 2008 m. vasario 12 d. EŽTT sprendimą *Kafkaris prieš Kiprą* (CE:ECHR:2008:0212JUD002190604, 142 punktas).

68 T. y. *Secretary of State for the Home Department* (vidaus reikalų ministras, Jungtinė Karalystė).

69 Žr. 1986 m. kovo 3 d. Europos žmogaus teisių komisijos sprendimą *Hogben prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1986:0303DEC001165385, 4 punktas).

70 Žr. 1996 m. vasario 28 d. Europos žmogaus teisių komisijos sprendimą *Hosein prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1996:0228DEC002629395, 1 punktas).

71 Žr. 2003 m. liepos 10 d. EŽTT sprendimą *Grava prieš Italiją* (CE:ECHR:2003:0710JUD004352298, 51 punktas).

71. Byloje *Uttley* asmuo, nuteistas 12 metų laisvės atėmimo bausme, galėjo būti paleistas prieš terminą atlikęs du trečdalius savo bausmės, jeigu gerai elgėsi[72]. Tuo metu, kai jis kalėjo, taisyklės buvo iš dalies pakeistos, numačius, kad paleidimui prieš terminą atlikus du trečdalius bausmės reikalingas leidimas. Pareiškėjas teigė, kad toks reikalavimas gauti leidimą yra griežtesnė bausmė nei ta, kuri buvo skirta iš pradžių. Strasbūro teismas atmetė pareiškimą kaip nepriimtiną ir pakartojo, kad nagrinėjama priemonė nėra bausmės dalis, o priskirtina tvarkai, pagal kurią kaliniai galėjo būti paleisti į laisvę prieš atlikdami visą paskirtą bausmę[73].

72. Taigi apibendrinus galima teigti, jog iš visų minėtų bylų matyti, kad, kai priemonės pobūdis ir paskirtis susiję su bausmės sumažinimu arba paleidimo prieš terminą tvarkos pakeitimu, tai nėra „bausmės“, kaip tai suprantama pagal EŽTK 7 straipsnį, dalis.

ii) Sprendimas Del Río Prada prieš Ispaniją

73. Dabar nagrinėsiu klausimą, kiek pirma aprašytas gana formalus EŽTT požiūris buvo pakeistas Sprendimu *Del Río Prada prieš Ispaniją*.

74. Tuo metu, kai I. Del Río Prada padarė nusikalstamą veiką, pagal 1973 m. Ispanijos baudžiamąjį kodeksą maksimali laisvės atėmimo bausmė, kai skiriamos kelios bausmės, neturėjo viršyti 30 metų. Be to, pagal šį Baudžiamąjį kodeksą kaliniui buvo suteikiama teisė už dvi dienas darbo sutrumpinti bausmę viena diena. Vėliau, t. y. ne tik po nusikalstamų veikų padarymo, bet ir po to, kai už jas buvo paskirtos bausmės, *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) taikė vadinamąją Parot doktriną, pagal kurią buvo pakeistas bausmės atlikimo laiko sutrumpinimo apskaičiavimas. Užuot pritaikius šiuos sutrumpinimus maksimaliam 30 metų laikotarpiui, jie buvo pritaikyti kiekvienai bausmei atskirai. Dėl to I. Del Río Prada faktiškai negalėjo *apskritai pasinaudoti bausmės atlikimo laiko sutrumpinimu*. Kitaip tariant, galimybė sutrumpinti bausmės atlikimo laiką buvo sumažinta iki nulio.

75. Tokiomis aplinkybėmis EŽTT (didžioji kolegija)[74] nusprendė, kad dėl Parot doktrinos taikymo I. Del Río Prada situacijai bausmės atlikimo laiko sutrumpinimas už kalint atliktą darbą, į kurį ji turėjo teisę pagal įstatymą ir vadovaujantis galutiniais už bausmių vykdymą atsakingų teisėjų sprendimais, tampa visiškai neveiksmingas[75]. EŽTT toliau nurodė, kad tai, kaip šios nuostatos buvo taikomos, „neapsiribojo vien įkalinimo politika“ ir kad[76]„dėl „Parot doktrinos“ maksimali [30] metų laisvės atėmimo bausmė nustojo būti atskira bausme, kuriai buvo taikomas bausmės atlikimo laiko sutrumpinimas už atliktą darbą, ir vietoj to tapo [30] metų bausme, kuriai toks sutrumpinimas faktiškai nebūtų taikomas“[77].

72 Paleidimas prieš terminą gavus leidimą būtų buvęs įmanomas atlikus trečdalį bausmės.

73 Žr. 2005 m. lapkričio 29 d. EŽTT sprendimą *Uttley prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:2005:1129DEC003694603). Nacionaliniu lygmeniu *Court of Appeal (England & Wales)* (Apeliacinis teismas, Anglija ir Velsas) pripažino, kad reikalavimo gauti leidimą nustatymas yra visos bausmės sudedamoji dalis, o ne tik jos administravimo forma. Būtų „fikcija“ teigti, kad bausmė netapo griežtesnė, todėl tas teismas nustatė EŽTK 7 straipsnio pažeidimą. Žr. [2003] EWCA Civ 1130, 14 ir 15 punktai; skelbiamas adresu http://www2.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2003/1130.html. Vis dėlto *House of Lords* (Lordų Rūmai) pakeitė *Court of Appeal (England & Wales)* sprendimą ([2004] UKHL 38, skelbiamas adresu https://publications.parliament.uk/pa/ld200304/ldjudgmt/jd040722/uttley-1.htm). Išsamiau žr. Douglas, H., „Article 7: no punishment without law“, Simor, J. ir Emmerson, B., „Human Rights Practice“, Sweet & Maxwell, Londonas, 2024.

74 *In casu* byla Ispanijos vyriausybės prašymu buvo perduota nagrinėti didžiajai kolegijai pagal EŽTK 43 straipsnį, o tai reiškia, kad tai yra išimtinis atvejis, „jei byloje keliamas sudėtingas [EŽTK] aiškinimo ar taikymo klausimas arba rimta visuotinės svarbos problema“ (žr. EŽTK 43 straipsnio 2 dalį).

75 Sprendimo *Del Río Prada prieš Ispaniją* 107 punktas.

76 Žr. Sprendimo *Del Río Prada prieš Ispaniją* 108 punktą.

77 Žr. Sprendimo *Del Río Prada prieš Ispaniją* 109 punktą.

76. Paskutinis aspektas man atrodo labai svarbus šiai bylai: byloje *Del Río Prada prieš Ispaniją* pagal naująją teisinę situaciją jau nebebuvo numatyta jokios galimybės sutrumpinti paskirtą bausmę. Tokia neeilinė aplinkybė prilygo iš pradžių paskirtos bausmės apimties pakeitimui.

77. Manau, kad Sprendimas *Del Río Prada prieš Ispaniją* iš esmės patvirtina ankstesnę jurisprudenciją, pagal kurią išlieka skirtumas tarp bausmės paskyrimo ir vykdymo. Visgi tos bylos faktinės aplinkybės buvo tokios, kad, panaikinus bet kokią galimybę sutrumpinti bausmę, buvo paveikta pradinės bausmės apimtis.

iii) Bylos po Sprendimo Del Río Prada prieš Ispaniją

78. Vėliau EŽTT taikė šį sprendimą keliuose sprendimuose dėl nepriimtinumo.

79. Byloje *Abedin* pareiškėjas iš pradžių turėjo teisę būti automatiškai ir besąlygiškai paleistas į laisvę atlikęs tris ketvirtadalius bausmės. Pagal naująsias taisykles, priimtas ir įsigaliojusias po jo apkaltinamojo nuosprendžio, bet kokį paleidimą į laisvę turėjo patvirtinti lygtinio paleidimo komisija. Be to, tokio leidimo sąlygos galiojo iki bausmės pabaigos.

80. Kitaip tariant, kaip ir šioje byloje, automatinio paleidimo sistema buvo pakeista sistema, pagal kurią imta reikalauti lygtinio paleidimo komisijos įsikišimo ir patvirtinimo.

81. Strasbūro teismas pirmiausia priminė savo jurisprudenciją, be kita ko, suformuotą Sprendimu *Uttley* ir Sprendimu *Del Río Prada prieš Ispaniją*. Konkrečiai dėl pastarojo sprendimo tas teismas priminė, kad lemiamas veiksnys nustatant EŽTK 7 straipsnio taikytinumą tokiu atveju yra tai, ar dėl padarytų pakeitimų buvo pakeista arba iš naujo apibrėžta *pati* bausmė[78]. Jis paaiškino, kad Sprendime *Del Río Prada prieš Ispaniją* „[EŽTK] 7 straipsnio klausimas kilo dėl to, kad, užuot taikiusios sutrumpinimą, kurį pareiškėja užsitarnavo savo [30] metų bausmei, kaip anksčiau buvo įprasta pagal teismų praktiką, valdžios institucijos, atsižvelgdamos į neseniai pasikeitusią teismų praktiką, pritaikė pareiškėjos užsitarnautą sutrumpinimą atskiroms bausmėms. EŽTT nusprendė, kad bendrai dėl tokio praktikos pakeitimo Ispanijoje buvo iš esmės pakeista arba iš naujo apibrėžta pareiškėjai paskirta bausmė, kai vietoj [30] metų, atėmus galimus užsitarnautus sutrumpinimus, buvo paskirta [30] metų bausmė, nesuteikiant jokios teisės į bausmės sutrumpinimą“[79].

82. Po to Strasbūro teismas nusprendė, kad tie patys argumentai netaikomi M. Abedin atvejui, kurio 20 metų laisvės atėmimo bausmė nebuvo pakeista, ir kad nuostatos dėl paleidimo prieš terminą buvo taikomos būtent šiai bausmei[80]. EŽTT pridūrė, kad M. Abedin paskirta „bausmė“ nebuvo kaip nors iš naujo apibrėžta ar pakeista[81]. Todėl jis padarė išvadą, kad M. Abedin atvejis buvo susijęs su jo bausmės vykdymo būdu ir nepateko į EŽTK 7 straipsnio 1 dalies taikymo sritį[82]. Taigi EŽTT pripažino pareiškimą nepriimtinu[83].

78 Žr. 2019 m. lapkričio 12 d. EŽTT sprendimą *Abedin prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:2019:1112DEC005402616, 33 punktas).

79 Ten pat, 35 punktas.

80 Ten pat, 36 punktas.

81 Ten pat.

82 Ten pat.

83 Ten pat, 37 punktas. Peticija buvo pripažinta nesuderinama su EŽTK *ratione materiae* pagal EŽTK 35 straipsnio 3 dalies a punktą ir turėjo būti atmesta pagal EŽTK 35 straipsnio 4 dalį.

83. Sprendime *Devriendt* pareiškėjas buvo nuteistas laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausme. Tuo metu, kai buvo priimtas apkaltinamasis nuosprendis, jis galėjo prašyti lygtinio paleidimo iškalėjęs 10 metų. Vėliau ši riba buvo padidinta iki 15 metų ir atgaline data pritaikyta tokiems atvejams kaip jo.

84. Strasbūro teismas nusprendė, kad teisės aktų pakeitimas buvo susijęs su bausmės vykdymu. Kaip ir Sprendime *Abedin*, jis priminė, kad aptariama bausmė nebuvo pakeista nuo nusikaltimo padarymo dienos [84]. Be to, Strasbūro teismas pažymėjo, kad pagal Belgijos teisę lygtinis paleidimas yra laisvės atėmimo bausmės vykdymo būdas, kai nuteistasis atlieka bausmę ne įkalinimo įstaigoje, jeigu per numatytą bandomąjį laikotarpį laikosi nustatytų sąlygų. Dėl šito EŽTT aiškiai nurodė, kad ta byla šiuo klausimu skiriasi nuo situacijos, nagrinėtos Sprendime *Del Río Prada prieš Ispaniją*, kurioje buvo kalbama apie atliktinos bausmės sutrumpinimą, o ne vien apie bausmės vykdymo sąlygų sušvelninimą ar pakeitimą [85].

85. Tada EŽTT atskyrė pareiškėjo Devriendt situaciją nuo I. Del Río Prada situacijos. Jis pripažino, kad dėl 2013 m. padaryto teisės aktų pakeitimo buvo pailgintas laikotarpis, kuriam praėjus galima taikyti lygtinį paleidimą, o tai neabejotinai lėmė pareiškėjo įkalinimo sąlygų sugriežtinimą, tačiau pažymėjo, kad, priešingai nei Sprendime *Del Río Prada prieš Ispaniją* nagrinėtu atveju, dėl tokios griežtesnės tvarkos netapo neįmanoma taikyti lygtinį paleidimą [86].

86. EŽTT dar priminė, kad anksčiau jis jau buvo nusprendęs, jog aplinkybė, kad laikotarpio, kuriam praėjus gali būti paleidžiama prieš terminą, pailginimas galėjo lemti griežtesnę kalinimo situaciją, yra susijusi su bausmės vykdymu, o ne su pačia bausme, todėl iš tokios aplinkybės negalima daryti išvados, kad paskirta bausmė būtų griežtesnė už bylą iš esmės nagrinėjusio teismo paskirtą bausmę [87].

87. Toliau EŽTT nurodė, kad Devriendt atvejis buvo susijęs tik su tuo, kaip buvo atlikta bausmė, ir neturėjo jokios įtakos bausmės, kuri liko nepakitusi, apimčiai [88]. Taigi jis pripažino pareiškimą nepriimtinu [89].

88. Sprendimas *Del Río Prada prieš Ispaniją* yra didžiosios kolegijos sprendimas, tad jo autoritetingumas savaime suprantamas, kadangi bylą nagrinėjo pačios iškiliausios sudėties EŽTT. Sprendimai *Abedin* ir *Devriendt* yra komitetų [90] sprendimai dėl nepriimtinumo. Vis dėlto šiomis aplinkybėmis toks teismo sudėties skirtumas neturi reikšmės, nes formaliai abi kolegijos vienodai įpareigoja EŽTT. Be to, tai reikėtų vertinti kaip rodiklį, kad, Strasbūro teismo vertinimu, sprendimuose *Abedin* ir *Devriendt* nagrinėti klausimai buvo tokie aiškūs, kad jis nusprendė patikėti juos komitetui [91].

84 Žr. 2021 m. rugpjūčio 31 d. EŽTT sprendimą *Devriendt prieš Belgiją* (CE:ECHR:2021:0831DEC003556719, 24 punktas).

85 Ten pat, 26 punktas.

86 Ten pat, 28 punktas.

87 Ten pat, 29 punktas.

88 Ten pat, 30 punktas.

89 Ten pat, 34 punktas: peticija buvo pripažinta nesuderinama su EŽTK *ratione materiae* pagal EŽTK 35 straipsnio 3 dalies a punktą ir atmesta pagal EŽTK 35 straipsnio 4 dalį.

90 Komitetus, be kita ko, sudaro trys teisėjai; žr. EŽTK 26 straipsnio 1 dalį ir EŽTT darbo tvarkos taisyklių 27 straipsnį.

91 Tokie sprendimai dėl nepriimtinumo buvo apibūdinti kaip „neigiama jurisprudencija“, kurios reikšmė yra tokia, kad „bent jau artimiausioje ateityje nėra prasmės perduoti kitų panašių peticijų Strasbūro teismui“, žr. Myjer, E., ir Kempees, P., „Thoughts on the positive impact of negative case-law“, *El Tribunal Europeo de Derechos Humano. Una visión desde dentro. En homenaje al juez Josep Casadevall*, Tirant Lo Blanch, Valensija, 2015, p. 343–356, p. 352.

2) Taikymas šioje byloje nagrinėjamam atvejui

i) Laikotarpio, kuriam praėjus galima taikyti lygtinį paleidimą, pailginimas

89. Laikotarpio, kuriam praėjus galima taikyti lygtinį paleidimą, pailginimas savaime nepatenka į Chartijos 49 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, kaip Teisingumo Teismas konstatavo Sprendime *Alchaster*[92]. Čia galima pasiremti Sprendimu *Del Río Prada prieš Ispaniją* ir Sprendimu *Devriendt*, nes Strasbūro teismas labai aiškiai nurodo, jog laikotarpio, kuriam praėjus galima taikyti lygtinį paleidimą, pailginimas yra bausmės vykdymo dalis, todėl nepatenka į EŽTK 7 straipsnio 1 dalies taikymo sritį.

ii) Paleidimas prieš terminą, priklausantis nuo Parole Commissioners *vertinimo*

90. Minėtame Sprendime *Alchaster* Teisingumo Teismas iš esmės nurodė, kad Chartijos 49 straipsnio 1 dalies taikymo sritis galimai apima situaciją, kai nagrinėjama priemone iš esmės panaikinama lygtinio paleidimo galimybė arba kai tai yra viena iš priemonių, dėl kurių sugriežtėja iš pradžių numatyta bausmė[93].

91. Nagrinėjamu atveju galima atmesti visišką lygtinio paleidimo galimybės panaikinimą, nes, kaip per teismo posėdį patvirtino Jungtinė Karalystė, paskutiniais bausmės vykdymo metais atitinkamas asmuo *visada* paleidžiamas į laisvę, jei gauna leidimą. Todėl manau, kad šioje byloje nagrinėjama situacija nėra panaši į Sprendime *Del Río Prada prieš Ispaniją* nagrinėtą situaciją.

92. Mano nuomone, klausimas, ar šiuo atveju kalbama apie *kelias* priemones, dėl kurių sugriežtėja iš pradžių numatyta bausmė, yra sudėtingesnis, ir todėl į jį sunku atsakyti.

93. Kaip pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas[94], nurodydamas atitinkamą *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas)[95] sprendimą, deklaruojamas pakeitimo tikslas – apsaugoti visuomenę, panaikinant galimybę pirma laiko automatiškai paleisti į laisvę teroristinius nusikaltimus padariusius asmenis ir pavėlinant anksčiausią momentą, nuo kada gali būti svarstoma galimybė paleisti šiuos nusikaltėlius anksčiau laiko.

94. Puikiai suprantu, kad teisės aktų leidėjas išreiškė tokį ketinimą. Konkrečiai kalbant, tai, kad nagrinėjamas pakeitimas skirtas būtent teroristinius nusikaltimus padariusiems asmenims, nustatant specialią lygtinio paleidimo tvarką, taikomą konkretiems teroristiniams nusikaltimams, galima būtų suprasti kaip požymį, kad iš tikrųjų ketinta padidinti bausmę už tokius nusikaltimus. Taip pat galima būtų kelti klausimą, ar apskritai nusprendus atimti iš tam tikrų kategorijų nusikaltėlių galimybę būti paleistiems prieš terminą iš tikrųjų kalbama apie techninį vykdymo klausimą, o ne pačios bausmės apibrėžimą iš naujo. Kitaip tariant, kaip *Court of Appeal* nurodė sprendime *Uttley*, kurį, tenka pripažinti, panaikino *House of Lords*, yra „fikcija“ teigti, kad bausmė netapo griežtesnė[96].

92 Žr. 2024 m. liepos 29 d. Sprendimą *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 97 punktas).

93 Žr. 2024 m. liepos 29 d. Sprendimą *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 97 punktas).

94 Žr. prašymo priimti prejudicinį sprendimą 21 punktą.

95 Žr. 2023 m. balandžio 19 d. *Supreme Court of the United Kingdom* sprendimą *Morgan and Others* v *Ministry of Justice*, [2023] UKSC 14, [2024] AC 130, 69 punktas, skelbiamas adresu https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2022-0056.

96 Žr. šios išvados 70 išnašą.

95. Vis dėlto nesuprantu, kaip toks teisės aktų leidėjo ketinimas, jei apskritai toks buvo, galėtų paneigti, kiek tai susiję su šia byla, pagrindinį principą, kad pati bausmė nebuvo pakeista. Reikėtų pridurti, kad dar byloje *Hogben* deklaruojamas priemonės tikslas buvo tikslingai taikyti ją tam tikrų kategorijų nusikalstamoms veikoms [97]. Atrodo, kad Strasbūro komisijai nekilo klausimų dėl tokio argumento [98].

96. Be to, manau, kad asmens galimo pavojaus visuomenei vertinimo nustatymas yra penitencinės politikos dalis. Pavyzdžiui, esminis klausimas yra tas, ar, kalėjime atlikęs didelę bausmės dalį, asmuo gali tam tikru momentu išeiti iš įkalinimo įstaigos. Jei *Parole Commissioners* prieina prie išvados, kad asmuo *tuo metu* kelia pavojų visuomenei ir turi atlikti ilgesnę bausmės dalį kalėjime, nesuprantu, kaip tai galėtų paveikti iš pradžių numatytos bausmės griežtumą. Pati bausmė nepasikeičia, – tai asmuo *tuo metu* turi elgtis atitinkamai ir įrodyti *Parole Commissioners*, kad jis gali būti paleistas iš kalėjimo. Manau, tai visiškai atsieta nuo paskirtos bausmės. Tai beveik tradicinė kalėjimų politika. Tai, kad asmens laisvės atėmimas tęsiasi, yra to pasekmė.

97. Šiuo klausimu norėčiau pabrėžti, jog pirmesniame šios išvados punkte išdėstyti argumentai neabejotinai reiškia, kad *Parole Commissioners* jurisdikcija apsiriboja klausimu, ar atitinkamas asmuo konkrečiu momentu kelia grėsmę visuomenei, kad vertinimas atliekamas išsamiai pagal nustatytą protokolą ir kad jis tinkamai pagrindžiamas dokumentais. *Parole Commissioners* neturi galėti pasinaudoti jokia kita diskrecija.

98. Jei šios sąlygos įvykdytos, manau, kad pakeistos priemonės susijusios su bausmės vykdymu. Jos neturi įtakos iš pradžių numatytos bausmės pobūdžiui, todėl, remiantis pirma nagrinėta EŽTT jurisprudencija, nepatenka į EŽTK 7 straipsnio 1 dalies taikymo sritį.

99. Dar lieka neatsakyta į klausimą, ar tokiu atveju, kaip nagrinėjamas šioje byloje, Chartijos 49 straipsnio 1 dalyje numatyta arba turėtų būti numatyta platesnė apsauga nei EŽTK 7 straipsnio 1 dalyje.

iii) Dėl Chartijos 52 straipsnio 3 dalies

100. Pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį, kadangi Chartijoje įtvirtintos teisės atitinka EŽTK užtikrinamas teises, jų esmė ir taikymo sritis yra tokia pati kaip ir nustatytųjų EŽTK. Reikia pažymėti, kad Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje numatyta garantija, o ne paprasta Sąjungos galimybė užtikrinti, kad nebūtų neigiamai paveikta atitinkamų EŽTK numatytų teisių reikšmė ir apimtis [99]. Kartu toje nuostatoje patikslinama, kad tai nekliudo Sąjungos teisėje numatyti didesnę apsaugą.

101. Vis dėlto nematau jokios priežasties manyti, kad taip turėtų būti. Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad Chartijos 49 straipsnyje numatytos bent jau tos pačios garantijos kaip ir EŽTK 7 straipsnyje, į kurias pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį reikia atsižvelgti kaip į užtikrinančias minimalią apsaugą [100]. Vis dėlto pačiu šiuo teiginiu tik patvirtinama Chartijos 52 straipsnio 3 dalies formuluotė [101].

97 *In casu* policijos pareigūnų ar kalėjimo pareigūnų nužudymas, nužudymas vykdant teroristinius nusikaltimus, vaiko nužudymas dėl seksualinių ar sadistinių paskatų ir nužudymas panaudojant šaunamąjį ginklą plėšimo metu; žr. 1986 m. kovo 3 d. Europos žmogaus teisių komisijos sprendimą *Hogben prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1986:0303DEC001165385, 4 punktas).

98 Ten pat.

99 Žr. Callewaert, J., „L'adhésion de l'Union européenne à la Convention européenne des droits de l'homme: une réponse logique à l'optionalité de la Convention européenne des droits de l'homme en droit de l'Union européenne", *Revue trimestrielle des Droits de l'Homme*, *Vol*. 36, Nr. 141, 2025, p. 9–29, p. 12.

100 Žr. 2024 m. liepos 29 d. Sprendimą *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 92 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

101 Pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį nedraudžiama, kad pagal Sąjungos teisę EŽTK būtų suteikta platesnė apsauga.

102. Kaip pažymėjo Komisija, neįmanoma įžvelgti valstybėms narėms bendros konstitucinės tradicijos, pagal kurią Chartijos 49 straipsnio 1 dalies taikymo sritis yra arba turėtų būti platesnė už EŽTK 7 straipsnio 1 dalies taikymo sritį.

103. Taip pat neįžvelgiu specifinių Sąjungos teisės sistemos aspektų, kurie pateisintų platesnę apsaugą. Gali būti tokių teisės sričių, dėl kurių Sąjungai yra pagrįstų priežasčių numatyti didesnę apsaugą nei numatyta pagal atitinkamą EŽTK suteikiamą teisę. Vis dėlto šiuo atveju taip nėra. Reikėtų nepamiršti, kad galimybė remtis Chartijos 49 straipsniu ir didelis pasitikėjimas (nors ne tarpusavio pasitikėjimas)[102] neišvengiamai natūraliai ir toliau kertasi tarpusavyje Sąjungos ir Jungtinės Karalystės santykiuose dėl pagrindinių teisių paisymo[103]. Tokiu atveju atsargi šių dviejų principų pusiausvyra geriausiai pasiekiama užtikrinant tokį pagrindinių teisių apsaugos lygį, kuris atitinka EŽTK nustatytą lygį. Šiuo atveju galiu dar kartą pritarti velioniui lordui T. Bingham, teigusiam, kad „[EŽTK] prasmė turėtų būti vienoda visose valstybėse, kurios yra jos šalys. Nacionalinių teismų pareiga – neatsilikti nuo Strasbūro jurisprudencijos, kuri laikui bėgant kinta, ir ši pareiga neapima daugiau, bet tikrai ne mažiau“[104]. Tas pats turėtų būti taikoma ir Teisingumo Teismui šioje byloje.

3) Baigiamosios pastabos

104. Šią išvadą norėčiau užbaigti dviem baigiamosiomis pastabomis, į kurias atsižvelgdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atlikti vertinimą.

105. Pirma, ši byla susijusi tik su EŽTK 7 straipsnio 1 dalyje ir Chartijos 49 straipsnyje numatytomis garantijomis. Kaip įrodyta šioje išvadoje, bausmės vykdymą reglamentuojančios priemonės iš esmės negali būti tikrinamos pagal EŽTK 7 straipsnio 1 dalį. Vis dėlto nereikėtų pamiršti, kad kaliniai ir toliau naudojasi įvairiomis kitomis pagrindinėmis teisėmis, pavyzdžiui, (EŽTK) pirmojo papildomo protokolo 3 straipsnyje numatyta teise balsuoti arba tam tikromis teisėmis, numatytomis pagal EŽTK 8 straipsnyje įtvirtintą teisę į privatų ir šeimos gyvenimą, būsto neliečiamybę ir susirašinėjimo slaptumą[105], ir tai tik du iš paminėtinų pavyzdžių.

106. Antra, galiausiai norėčiau dar kartą pabrėžti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi taikyti siūlomą išaiškinimą savo nagrinėjamoje byloje ir tai darydamas jis turi padaryti viską, ką gali, kad patikrintų, ar nagrinėjamos priemonės, kurias Jungtinė Karalystė pavadino „penitencine politika“, iš tikrųjų yra politika, kuria reglamentuojamas tik bausmės vykdymas.

[102] Suprantu, kad Teisingumo Teismas remiasi *tarpusavio* pasitikėjimo principu tik kai kalba apie Sąjungos valstybių narių santykius; žr. 2024 m. liepos 29 d. Sprendimą *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 92 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Vis dėlto manau, kad Sąjungos ir Jungtinės Karalystės tarpusavio pasitikėjimo lygis yra gerokai didesnis nei su dauguma kitų Sąjungai nepriklausančių valstybių.

[103] Šiuo klausimu žr. generalinio advokato M. Szpunar išvadą byloje *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:559).

[104] Žr. *Regina* v. *Special Adjudicator (Respondent) ex parte Ullah (FC)* (Appellant), [2004] UKHL 26, 20 punktas, skelbiamas adresu https://publications.parliament.uk/pa/ld200304/ldjudgmt/jd040617/ullah-1.htm.

[105] Išsamiau žr. Padfield, N., „Article 8 and the rehabilitation of offenders: a view from Cambridge, England“, Casadevall, J., ir Raimondi, G., *et al.*, *Liber amicorum Dean Spielmann*, Wolf Legal Publishers, Oisterveikas, 2015, p. 457–464.

VI. Išvada

107. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Supreme Court* (Aukščiausiasis Teismas, Airija) pateiktą klausimą:

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 49 straipsnio 1 dalies antras sakinys

turi būti aiškinamas taip, kad šioje nuostatoje vartojama sąvoka „griežtesnė bausmė“ iš esmės neapima situacijos, kai lygtinio paleidimo tvarką reglamentuojančios teisės aktų nuostatos buvo iš dalies pakeistos taip, kad teisė būti automatiškai paleistam prieš terminą atlikus pusę paskirtos bausmės buvo pakeista teise būti paleistam prieš terminą atlikus bent du trečdalius paskirtos bausmės, kai šis paleidimas priklauso nuo *Parole Commissioners* atlikto vertinimo.